

Наталія ЖУК

аспірантка, Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна,

zhuk.natal@ukr.net

ORCID ID: 0000-0003-3860-5489

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Вступ. Нестабільність, динамічність зовнішнього середовища, кризові явища, пандемічні загрози, війна все більше звертають увагу науковців на вивчення й дослідження питань безпеко-орієнтованого управління. Оскільки фінансова складова в економічному житті суб'єктів господарювання є беззаперечною, то вектор дослідження у новій парадигмі управління спрямований на дослідження й аналіз фінансової безпеки підприємств. Це зумовлює важливість і необхідність дослідження аналізу й оцінки рівня фінансової безпеки господарюючих суб'єктів в умовах трансформаційних змін.

Мета – дослідити основні підходи до методики аналізу й оцінки рівня фінансової безпеки підприємств.

Результати. З'ясовано, що фінансова безпека є системою кількісних та якісних параметрів фінансового стану підприємства, які комплексно відображають рівень його фінансової захищеності, що охоплюють різні сторони діяльності суб'єктів господарювання і мають на них прямий чи опосередкований вплив. Кількісна оцінка визначає рівень фінансової безпеки підприємства, є основою аналітичних розрахунків, економіко-математичних моделей. Обґрунтовано застосування системи показників визначення фінансового стану підприємства, які є аналогічними для розрахунку рівня фінансової безпеки. Висвітлено основні показники та методи визначення рівня фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Подальші наукові дослідження слід спрямувати на більш детальному вивченні чинників впливу на рівень фінансової безпеки підприємств.

Висновки. Доведено, що рівень фінансової безпеки визначається фінансовим станом господарюючого суб'єкта, а для його визначення доцільно застосувати методи й моделі фінансового аналізу. Запропоновано для аналітичної оцінки рівня фінансової безпеки підприємства застосувати метод експрес-аналізу фінансового стану з використанням системи показників-коефіцієнтів, моделі прогнозування імовірності банкрутства, метод “золотого правила” економіки, що уможливить оперативно здійснити розрахунки і прийняти управлінські рішення щодо нейтралізації загроз і підвищення рівня фінансової безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека, аналіз, оцінка, фінансовий стан, банкрутство, управління.

Табл.: 1, форм.: 2, бібл.: 20.

Natalya ZHUK

graduate student, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine,

zhuk.natal@ukr.net

ORCID ID: 0000-0003-3860-5489

ANALYTICAL ASSESSMENT OF THE FINANCIAL SECURITY LEVEL OF ENTERPRISES

Introduction. Instability, dynamism of the external environment, crisis manifestations, pandemic threats, war increasingly draw the attention of scientists to the study and research of issues of security-oriented management. Since the financial component in the economic life of business entities is indisputable, the vector of research in the new management paradigm is aimed at research and analysis of the financial security of enterprises. This determines the importance and need for research, analysis and assessment of the level of financial security of economic entities in the conditions of transformational changes.

The purpose of the article is to investigate the main approaches to the methodology of analysis and assessment of the level of financial security of enterprises.

Results. It was found that financial security is a system of quantitative and qualitative parameters of the financial state of the enterprise, which comprehensively reflect the level of its financial security, covering various aspects of the activities of economic entities and having a direct or indirect influence on them. Quantitative assessment determines the level of financial security of the enterprise, is the basis of analytical calculations, economic and mathematical models. The use of a system of indicators for determining the financial condition of the enterprise, which are similar to calculating the level of financial security, is justified. The main indicators and methods of determining the level of financial stability of business entities are highlighted. Further scientific research should be directed to a more detailed study of factors influencing the level of financial security of enterprises.

Conclusions. It is proven that the level of financial security is determined by the financial condition of the economic entity, and for its determination it is advisable to apply methods and models of financial analysis. It is proposed to apply the method of express analysis of the financial condition using the system of indicators-coefficients, the model of forecasting the probability of bankruptcy, the method of the "golden rule" of the economy, for the analytical assessment of the level of financial security of the enterprise, which will make it possible to quickly make calculations and make management decisions on neutralizing threats and increasing the level of financial security.

Keywords: financial security, analysis, evaluation, financial condition, bankruptcy, management.

JEL Classification: G32, M40, M48.

Постановка проблеми. Нині надзвичайно важливе значення має безпека життєдіяльності особистості, окремих суб'єктів господарювання (мікрорівень), регіону, галузі діяльності (мезорівень), держави (макрорівень). Це зумовлено невизначеністю,

нестабільністю, ризиками і загрозами, що спричинені поглибленням глобалізаційних процесів, всезростаючою конкурентоспроможністю, світовими й вітчизняними кризами, пандемічними процесами та військовою російською агресією тощо. Форс-мажорні,

непередбачувані умови господарювання вносять свої корективи у реалізацію бізнес-процесів та управлінську діяльність підприємницьких структур з максимальною спрямованістю на їх фінансово-економічну безпеку. Враховуючи нові правила ведення бізнесу, характерні для фундаментальних змін в соціально-економічних процесах цифрової економіки, інформаційного суспільства “знань”, суб’єкти господарювання докорінно змінюють пріоритети в поведінковій діяльності ведення бізнесу економічних агентів. При цьому все більша увага звертається на безпеко-орієнтоване управління у практичній діяльності бізнес-структур та необхідність наукового пізнання у цій сфері.

Відтак, важливим є всебічне наукове дослідження механізмів управління фінансовою безпекою в контексті її аналітичного обґрунтування з використання сучасних методів та моделей аналізу та оцінки рівня фінансової безпеки в трансформаційних умовах господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження фінансової безпеки на різних рівнях управління є об’єктом досліджень значної кількості науковців, економістів, практиків. Ці питання є доволі актуальними останніми десятиліттями, про що свідчить значна кількість монографічних досліджень, статей, підручників й посібників, доповідей на конференціях, захищених дисертаційних досліджень.

Питання економічної і фінансової безпеки на рівні держави розглядають вчені: О. Барановський [1], М. Єрмошенко [2], О. Кириленко [3], О. Ляшенко [4], Я. Жаліло та ін.

Фінансову безпеку на рівні суб’єктів господарювання досліджують науковці: О. Ареф’єва, І. Бланк [5], З. Варналій [6], К. Горячева [7], О. Головка, О. Губарев [8], О. Кириченко [9], Л. Парфентій [10], І. Феофанова, Л. Феофанов [11].

Так, економічну безпеку О. Ляшенко визначає як міру економічної свободи підприємства, що досягається в результаті керованого процесу взаємоузгодження економічних інтересів стейкхолдерів як зовнішнього, так і внутрішнього середовища підприємства, який має на меті протистояти загрозам економічній безпеці підприємства та потребує необхідних для цього ресурсів [4, с. 60].

Питання оцінки фінансового ризику в системі забезпечення фінансової безпеки, оцінка рівня економічної безпеки корпоративних підприємств, визначення критеріїв оцінки фінансової безпеки її моніторингу висвітлені у колективній монографії [12].

Н. Н. Пойда-Носик, І. І. Черленяк розглядають взаємозв’язок компонентів механізму державної та корпоративної систем управління фінансовою безпекою та побудову процесу управління з урахуванням принципу адаптивності до мінливого середовища [13].

М. М. Єрмошенко, К. С. Горячева досліджують взаємовплив фінансової безпеки держави і підприємства, місце монетарної політики держави в реалізації її економічних і фінансових інтересів, зміст національних економічних інтересів в процесі становлення в Україні економіки знань, рівень впливу міжнародних фінансових організацій на стан економічної і фінансової безпеки держави, необхідність розробки і реалізації Концепції забезпечення фінансової безпеки України тощо. Що стосується фінансової безпеки підприємства, то автори аналізують вплив ризиків і загроз на стан фінансової безпеки, розглядають її інституціональні і функціональні аспекти, засади механізму управління фінансовою безпекою підприємства [2].

Актуальність аналізу особливостей здійснення фінансової безпеки суб’єктів господарювання в контексті розвитку цифрової

економіки обґрунтовують З. Варналій, А. Мехед. Досліджуючи концепцію та аналізуючи тренди в управлінні фінансовою безпекою компаній в контексті цифрової економіки, дослідники пропонують модель управління фінансовою безпекою, яка охоплює драйвери як мікро-, так і макрорівня та побудована за ієрархією “цифрова економіка – фінансова безпека держави – фінансова безпека компаній” з використанням кількісних та якісних методів оцінки фінансової безпеки компаній у цифровій економіці [6].

Н. Зачосова, Д. Куценко, О. Коваль розглядають механізм та стратегію управління фінансово-економічною безпекою, які мають використовувати вітчизняні підприємства у воєнний період та в період повоєнного відновлення в умовах поширення тенденцій Четвертої промислової революції в реаліях світу BANI World. Відповідно до вищезазначених умов, автори пропонують елементи механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства оновити відповідно до восьми блоків трансформацій: цифровізація, автоматизація, робота з інформацією, управління проєктами, кадрова політика, комунікації, дослідження та інновації, стейкхолдери [14].

Застосування технологій обліку та аналізу у механізмі забезпечення функціонування системи фінансово-економічної безпеки підприємства на основі використання технологій обліку та аналізу досліджує Л. Гнилицька [15].

Критичний аналіз відсутності облікової складової у забезпеченні фінансової безпеки здійснив В.М. Жук, правомірно стверджуючи про відсутність “бухгалтерської складової” у науковому забезпеченні вирішення проблем фінансової безпеки, зазначивши, що більшість вітчизняних дослідників пов’язують фінансову безпеку з усім, окрім обліку. Натомість очевидно, що на практиці забезпечити фінансову безпеку

без бухгалтерів неможливо. Адже: “Західна наукова думка, наприклад, Асват Дамодаран, Семюель А. Діпіаза–молодший, Роберт Дж. Екклз та багато інших переконливо обґрунтовують ключові позиції обліку і фінансової звітності у питаннях фінансів, в т. ч. і фінансової безпеки” [16, с. 20].

Це ще раз обґрунтовує актуальність дослідження фінансової безпеки в контексті обліково-аналітичної складової.

Не применшуючи значення наукових досліджень, слід зазначити, що в умовах фінансово-економічної кризи, політичної нестабільності необхідні подальші дослідження, систематизація та узагальнення існуючих підходів та вироблення конструктивно нових ідей та поглядів з питань методичних підходів до аналізу й оцінки рівня фінансової безпеки підприємства.

Метою статті є дослідження основних підходів до методики аналізу й оцінки рівня фінансової безпеки підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова безпека передбачає “кількісно і якісно детермінований рівень його фінансового стану, який забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри яких визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його сталого розвитку в поточному й перспективному періоді” [5, с. 18]. Фінансова безпека підприємства розглядається за ресурсною, функціональною ознакою і враховує стратегічні орієнтири щодо захисту фінансових інтересів, а її забезпечення – це процес реалізації функціональних складових фінансової безпеки з метою запобігання можливим збиткам і досягнення максимального рівня фінансової безпеки нині і в перспективі [2].

Фінансова безпека є системою кількісних та якісних параметрів фінансового стану підприємства, які комплексно відображають рівень його фінансової захищеності, що охоплюють різні сторони діяльності суб'єктів господарювання і мають на них прямий чи опосередкований вплив [12].

К. С. Горячева акцентує, що фінансова безпека підприємства – це “...фінансовий стан, який характеризується збалансованістю й якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, що використовуються підприємством, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію його фінансових інтересів, місії та завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи” [7].

Для здійснення управлінського процесу є необхідним кількісне і якісне визначення рівня фінансової безпеки підприємства.

Зазначимо, що рівень — умовна горизонтальна лінія або площина, що служить межею висоти, міра величини, розвитку, значущості або ж ступінь якості, досягнута величина [17]. Застосувавши вікіпедійне визначення до нашого об'єкта дослідження, можемо констатувати, що рівень фінансової безпеки – це величина кількісних та якісних параметрів фінансового стану підприємства, матеріально-технічної бази, які комплексно відображають його фінансову захищеність від ризиків та загроз зовнішнього та внутрішнього середовища.

Йдеться про кількісну оцінку рівня фінансової безпеки підприємства, яка є основою аналітичних розрахунків, економіко-математичних моделей, отримання інформації про зміни рівня фінансової безпеки підприємства за період, вплив основних внутрішніх і зовнішніх загроз, що корелюють з оцінкою фінансової безпеки тощо.

Найбільш дискусійним питанням є методика визначення рівня фінансовою безпекою підприємств. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства, на думку К. С. Горячева та М. М. Єрмошенко, здійснюється шляхом розрахунку інтегрального показника, складовими якого є оцінка рівнів: страхової, фондової, бюджетної, інвестиційної, банківської, грошово-кредитної і валютної безпеки [2, с. 198]. Позитивним є те, що враховуються всі сторони діяльності підприємства. Однак методика є важкою аутсайдерам в отриманні вхідної інформації та її використання для розрахунку.

Л. О. Матвійчук запропонувала модель розрахунку інтегральної оцінки фінансової безпеки підприємства здійснювати за такими етапами: формування множини індикаторів для визначення стану функціональних складових фінансової безпеки підприємств; визначення характеристик індикаторів; визначення вагових коефіцієнтів індикаторів; розрахунок стану кожної складової фінансової безпеки підприємств; визначення вагових коефіцієнтів індикаторів кожної складової фінансової безпеки підприємств; розрахунок інтегрального індексу фінансової безпеки підприємства [18].

Деякі автори пропонують визначати рівень фінансової безпеки підприємств дослідженням їх грошових потоків. Керуючись логікою, що це найбільш ліквідний актив, зауважимо про односторонність такого підходу, що не враховує різні сторони діяльності [12].

О. О. Кучеренко пропонує інтегровану модель оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства. Показник оцінки розраховується з урахуванням інтегральних оцінок за основними групами показників аналізу фінансово-господарського стану підприємства, крім показників майнового стану [12, с. 65]. Однак, на нашу думку, ігнорування показників майнового стану

(матеріально-технічної бази) є не обґрунтованим, адже рівень техніко-технологічної безпеки також є чинником впливу на фінансову безпеку, хоча й опосередкований. Треба зазначити, що методика є доволі громіздкою, що зумовлює неможливість її частого використання. Оцінювання рівня зовнішньої фінансової безпеки здійснюється за домінуючими напрямками формування стратегії на основі формування інтегрального показника, побудованого шляхом експертного аналізу

Зокрема, оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства за допомогою горизонтального, вертикального, порівняльного, інтегрального фінансового аналізу та аналізу фінансових коефіцієнтів, як пропонує І. О. Бланк, є методикою здійснення експрес-оцінювання фінансової безпеки підприємства.

І. В. Феофанова, Л. К. Феофанов вважають фінансову гнучкість чинником і умовою фінансової безпеки підприємств, стверджуючи, що формування власних фінансових ресурсів є одним із основних шляхів підвищення фінансової гнучкості підприємств і організацій. Тому підходи до оцінювання фінансової гнучкості ґрунтуються на розрахунку власних оборотних коштів, що є індикатором фінансової стійкості. Методи розрахунку можуть різнитися залежно від напрямку фінансування та галузевих особливостей підприємств [11].

На думку О. А. Кириченко та І. В. Кудрі, “комплексна статична модель управління системою фінансової безпеки підприємства” може бути описана функцією управління процесами забезпечення фінансової безпеки підприємства:

$$МУЕБР=f(O,МН,П,МПП,....), \quad (1)$$

де f – функція, що припускає наявність цілей в управлінні системою фінансової безпеки підприємства, яка об’єднує всі елементи механізму керування;

O – організаційна структура (має бути ієрархія органів, які відповідають за дії щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства);

$МН$ – організаційно-економічна і нормативно правова база системи управління;

$П$ – процеси реагування на загрози;

$МПП$ – моделі прийняття рішень для успішного управління системою фінансової безпеки, залежно від сформованої ситуації” [9].

О. Г. Головки, О. О. Губарев пропонують для оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства застосувати комплексну статичну модель управління системою фінансової безпеки підприємства – мультиплікативну багатофакторну модель. Запропоновано визначати індикатори оцінювання фінансового стану підприємства, що уможливають розрахунок інтегрального показника рівня фінансової безпеки [8].

Існує ще низка наукових підходів до визначення оцінки рівня фінансової стійкості, які характеризуються складністю, неможливістю їх використання на практиці або ж суб’єктивним підходом при розрахунку вагових коефіцієнтів, що значно знижує вірогідність і має результат при спільному використанні з кількісними методами.

Здійснивши дослідження наукових джерел, присвячених аналізу рівня фінансової безпеки, можна стверджувати, що рівень фінансової безпеки визначається рівнем фінансового стану господарюючого суб’єкта, а для його визначення доцільно застосувати методи й моделі фінансового аналізу. Відтак, аналіз та оцінка фінансового стану є невід’ємною частиною управління фінансовою безпекою підприємства.

Для оцінки рівня фінансової безпеки підприємства можна використати інструменти фінансового аналізу, що застосовуються при комплексному оцінюванні фінансового стану з використанням системи показників.

Для цього слід обрати сукупність показників, кожна група яких характеризує той чи інший аспект діяльності підприємства. Особливо такий вибір є важливим у використанні функціонального підходу, що характеризується широтою сприйняття самої сутності фінансової безпеки. Водночас вибір критеріїв оцінки рівня фінансової безпеки також залежить і від можливості суб'єктивної інтерпретації. Чим більшою є така можливість, тим менш достовірною може бути кількісна оцінка рівня фінансової безпеки.

З цієї точки зору, найбільш пріоритетними є показники фінансового стану, розраховані за методикою експрес-аналізу, що найбільш достовірно характеризують рівень фінансової безпеки у короткостроковій перспективі. Оскільки показником розвитку підприємства у довгостроковій перспективі є збільшення його вартості, а показником фінансової безпеки – середньострокова і короткострокова фінансова рівновага й стабільність.

Середньострокову перспективу забезпечення фінансової безпеки зумовлює стійке (збалансоване) зростання підприємства

(Stable Growth) — це зростання, за якого підприємство не завдає шкоди своїм фінансовим ресурсам і не змінює фінансового ризику. Для стійкого зростання характерним є врівноважений рух коштів (ні нестачі, ні надлишку). Щоб збільшити обсяги реалізації, необхідно збільшити майно підприємства, а це можливо за умови збільшення власного і позикового капіталу [19].

Ми дотримуємося думки, що для визначення рівня фінансової безпеки підприємства необхідно використати систему показників, які характеризують власне фінансовий стан підприємства. Аналіз й оцінку рівня фінансової безпеки слід здійснювати через обрахунок сукупності фінансових коефіцієнтів, що згруповані у табл. 1.

Одним із альтернативних напрямів оцінки рівня фінансової безпеки підприємства є прогнозування його банкрутства, що здійснюється на основі самостійного дослідження із використанням дескриптивної статистики.

Загалом прогнозування рівня безпеки ідентифікує потенційні загрози банкрутства

Таблиця 1

Показники, що характеризують фінансову безпеку підприємства*

Характеристика	Показники/ коефіцієнти
Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства	коефіцієнти автономії, фінансування, заборгованості, поточної заборгованості, довгострокової фінансової незалежності, маневрування власного капіталу, маневрування власного і довгострокового позикового капіталу
Аналіз та оцінка ліквідності та платоспроможності	коефіцієнти: абсолютної, проміжної, поточної платоспроможності, коефіцієнт співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості
Аналіз та оцінка майнового стану	коефіцієнт постійності активів, коефіцієнт зносу основних засобів, питома вага дебіторської заборгованості у майні, коефіцієнт мобільності активів
Аналіз та оцінка фінансової незалежності	коефіцієнт концентрації власного капіталу, коефіцієнт фінансової стабільності, коефіцієнт фінансової стійкості
Аналіз та оцінка ділової активності	оборотність коштів в розрахунках, оборотність запасів, оборотність кредиторської заборгованості у днях, оборотність власного капіталу, оборотність мобільних активів, оборотність сукупного капіталу
Аналіз та оцінка ефективності діяльності	рентабельність сукупного капіталу, рентабельність власного капіталу, рентабельність основних засобів, валова рентабельність реалізованої продукції, чиста рентабельність реалізованої продукції

* Складено автором.

з метою своєчасного формування доходів, спрямованих на нейтралізацію негативних тенденцій розвитку фінансової ситуації економічних агентів господарської діяльності і, відповідно, забезпечення його безпеки.

Слід зазначити, що імовірність банкрутства підприємства може здійснюватися на основі як неформалізованих, так і формалізованих моделей.

Інтегральними моделями, що застосовуються для визначення відповідного рівня фінансової безпеки в контексті комплексної оцінки фінансового стану, є відомі факторні моделі прогнозування банкрутства (Альтмана, Спрінггейта, Таффлера, Бівера, модель R, універсальна дискримінантна функція О. Терещенка тощо). Отримане значення інтегрального показника моделі характеризує взаємозв'язок ймовірності банкрутства та фінансової безпеки: чим більше значення інтегрального показника, тим нижчий рівень ймовірності банкрутства та, відповідно, вищий рівень фінансової безпеки підприємства. Вищезазнані моделі є зручні у застосуванні, відомі й апробовані у вітчизняній й закордонній практиці, розрахунок складових яких є чітко визначеним та передбачає використання даних фінансової звітності підприємств [20].

Для дослідження динаміки і співвідношення темпів зростання абсолютних показників в контексті фінансової безпеки слід застосувати розрахунок "золоте правило" економіки [20]:

$$100\% < TA < TЧД < TЧП \quad (2),$$

де TA – темп зміни активів;

$TЧД$ – темп зміни чистого доходу;

$TЧП$ – темп зміни чистого прибутку.

Відповідно, $100\% < TA$ показує, що підприємство нарощує економічний потенціал і масштаби своєї діяльності;

$TA < TЧД$ свідчить про те, що виручка зростає швидше від економічного потенціалу. З цього можна зробити висновок про

підвищення інтенсивності та ефективності використання ресурсів на підприємстві, підвищується віддача з кожної грошової одиниці, вкладеної в бізнес-структуру;

$TЧД < TЧП$ означає, що прибуток зростає швидше від обсягів реалізації і сукупного капіталу в результаті підвищення рівня рентабельності продажів, а також про відносне зниження витрат виробництва та обігу як результат дій, спрямованих на оптимізацію технологічного процесу і взаємовідносин з контрагентами.

Дослідники фінансового аналізу вищеприписану нерівність застосовують для оцінки ділової активності, яка є індикатором фінансової безпеки підприємства.

Вкладення капіталу у нові перспективні напрями, реконструкція та модернізація бізнес-процесів, запровадження нововведень пов'язано зі значним використанням фінансових, матеріальних, інтелектуальних ресурсів, що порушує наведене співвідношення показників, хоча не спричиняє зниження ділової активності та фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Підвищення темпів зростання основних показників в умовах невизначеності й нестабільності є одним із найважливіших завдань кожного економічного суб'єкта, вирішення якого передбачає забезпечення й ефективне використання засобів виробництва, запровадження ресурсозберігаючих новітніх цифрових технологій та застосування досконалих безпеко-орієнтованих методів управління.

Йдеться про зміну парадигми управління у векторі соціально орієнтованого та безпеко-адаптованого підходу до організації та провадження бізнес-процесів. А темпи зростання основних показників повинні бути досягнуті вибором правильного вектора розвитку економічного агента.

Застосування методів визначення фінансової стійкості дають можливість ран-

жувати її як високу, середню, низьку, абсолютну [19; 20]. Відповідно, аналогічними є рівні фінансової безпеки.

Однією з основних проблем оцінки економічної стійкості сучасних підприємств є недостатня методична підтримка, відсутність у економістів підприємств якісного інструментарію вибору різних варіантів управлінських рішень. В розробці методичного апарату оцінки економічної стійкості підприємства є декілька проблем: 1) визначення набору індикаторів оцінки стійкості; 2) відсутність граничних критичних значень показників стійкості; 3) недостатня інформаційна статистична база для проведення аналізу стійкості; 4) недосконалість методів розрахунку сукупного ризику втрати стійкості; 5) інтерпретації отриманих результатів оцінки стійкості [1, с. 35].

Висновки. Фінансова безпека є системою кількісних та якісних параметрів фінансового стану підприємства, які комплексно відображають рівень його фінансової захищеності, що охоплюють різні сторони діяльності суб'єктів господарювання і мають на них прямий чи опосередкований вплив. Рівень фінансової безпеки – це величина кількісних та якісних параметрів фінансового стану підприємства, матеріально-технічної бази, які комплексно відображають його фінансову захищеність від ризиків та загроз зовнішнього та внутрішнього середовища, кількісну оцінку рівня фінансової безпеки підприємства, яка є основою аналітичних розрахунків, економіко-математичних моделей, отримання інформації про зміни рівня фінансової безпеки підприємства за період, вплив основних внутрішніх і зовнішніх загроз, що корелюють з оцінкою фінансової безпеки.

Для оцінки рівня фінансової безпеки підприємства найбільш доцільними є інструменти фінансового аналізу, що застосовуються при комплексному оцінюванні

фінансового стану з використанням системи показників та методів й моделей фінансового аналізу. Для цього систематизовано сукупність показників, кожна група яких характеризує той чи інший аспект діяльності підприємства. Аналіз фінансової безпеки підприємства є необхідною умовою для нормального функціонування та необхідним етапом для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємств.

Аналітична оцінка рівня фінансової безпеки підприємства здійснюється методом експрес-аналізу фінансового стану з використанням системи показників-коефіцієнтів. Крім того, доцільно використовувати моделі прогнозування ймовірності банкрутства, що характеризують взаємозв'язок банкрутства та фінансової безпеки: чим більше значення інтегрального показника, тим нижчий рівень ймовірності банкрутства та, відповідно, вищий рівень фінансової безпеки підприємства. Індикатором фінансової безпеки підприємства є метод “золотого правила” економіки.

Вищеназвані моделі є зручні у застосуванні, відомі й апробовані у вітчизняній й закордонній практиці, розрахунок складових яких є чітко визначеним та передбачає використання даних фінансової звітності підприємств, їх застосування уможливить здійснити розрахунки і прийняти управлінські рішення щодо нейтралізації загроз і підвищення рівня фінансової безпеки.

Список використаних джерел

1. Барановський О. І. *Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія. Київ, 2004. 734 с.*
2. Єрмошенко М. М., Горячева К. С. *Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : наук. моногр. Київ : Національна академія управління, 2010. 232 с*
3. Кириленко О., Стащук О. *Оцінювання макроекономічних чинників формування фі-*

- нансової безпеки України. *Світ фінансів*. 2017. Вип. 2. С. 7–16.
4. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства : монографія. Київ : НІСД, 2015. 348 с
 5. Бланк, И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия. Київ : Ника-Центр, Эльга, 2004. 784 с.
 6. Varnalii, Z., & Mehed, A. Financial security of business subjects in the conditions of the digital economy. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2022. 4(45), 267–275. URL : <https://doi.org/10.55643/fcaptop.4.45.2022.3813>.
 7. Горячева К.С. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства. URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/55127/5/Horiacheva_Finansova_bezpeka.pdf;jsessionid=C01D52ED7D309F1E1D3220D2DD00C73D.
 8. Головки О. Г. Губарев О. О. Моделирование рівня фінансової безпеки підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 16. Ч. 4. С. 148–151.
 9. Кириченко О. А., Кудря І. В. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах фінансової кризи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 10. С. 22–26.
 10. Парфентій Л. А. Управління фінансовою безпекою підприємств в умовах економічної нестабільності : монографія. Суми : Видавничо-виробниче підприємство “Мрія”, 2019. 184 с.
 11. Феофанова І. В., Феофанов Л. К. Фінансова гнучкість як фактор фінансової безпеки. *БІЗНЕС-ІНФОРМ*. 2017. № 9. С. 228–232.
 12. Фінансово-економічна безпека: стратегічна аналітика та аудиторський супровід : монографія / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; за заг. ред. Т. В. Момот. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 340 с.
 13. Пойда-Носик Н. Н., Черленяк І. І. Управління фінансовою безпекою на макро- та мікрорівнях: теоретико-методологічні засади. *Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка*. 2021. № 1(57). URL : <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/view/235724>.
 14. Zachosova N., Kutsenko D., Koval O. *Strategy and mechanism of management of financial and economic security of enterprises in the conditions of war, industry 4.0 and the world of BANI. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. № 4(45). P. 223–233. URL : <https://doi.org/10.55643/fcaptop.4.45.2022.3819>.
 15. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства : монографія. Київ : КНЕУ, 2012. 305 с.
 16. Жук В.М. Вирішення проблем фінансової безпеки на стиках фінансової і бухгалтерської науки. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія “Економіка, аграрний менеджмент, бізнес”*. Київ : ВЦ НУБіП України, 2014. Вип. 200. Ч. 3. С. 20–27.
 17. Вікіпедія. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%>.
 18. Матвійчук Л. О. Методика визначення рівня фінансової безпеки машинобудівних підприємств. *Економіка та управління підприємствами*. URL : [http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1462/1/109-114%20\(1\)-1.pdf](http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1462/1/109-114%20(1)-1.pdf).
 19. Жукевич С. М., Рожелюк В. М. Фінансова стійкість підприємства в контексті сталого розвитку України. *Світ фінансів*, 2018. С. 75–85.
 20. Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. *Фінансовий аналіз: навч. посіб.* Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с.

References

1. Baranovskyi, O. I. (2004). *Finansova bezpeka v Ukraini (metodolohiia otsinky ta mekhanizmu zabezpechennia)* [Financial security in Ukraine (assessment methodology and security mechanisms)]. Kyiv [in Ukrainian].
2. Iermoshenko, M. M., Horiacheva, K. S. (2010). *Finansova skladova ekonomichnoi bezpeky: derzhava i pidpriemstvo* [The financial component of economic security: the state and the enterprise]. Kyiv: Natsionalna akademiia upravlinnia [in Ukrainian].

3. Kyrylenko, O., Stashchuk, O. (2017). *Otsiniuvannia makroekonomichnykh chynnykiv formuvannia finansovoi bezpeky Ukrainy [Evaluation of macroeconomic factors of formation of financial security of Ukraine]*. *Svit finansiv – World of Finance*, 2, 7–16 [in Ukrainian].
4. Liashenko, O. M. (2015). *Kontseptualizatsiia upravlinnia ekonomichnoi bezpekoiu pidpriemstva [Conceptualization of management of economic security of the enterprise]*. Kyiv : NISD [in Ukrainian].
5. Blank, Y. A. (2004). *Upravlenye finansovoi bezopasnosti predpriyatiya [Management of the financial security of the enterprise]*. Kyiv : Nika-Tsentr, Elha [in Ukrainian].
6. Varnalii, Z., & Mehed, A. (2022). *Financial security of business subjects in the conditions of the digital economy. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4(45), 267–275. Available at: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3813>.
7. Horiacheva, K. S. (2004). *Otsinka rivnia finansovoi bezpeky pidpriemstva [Assessment of the level of financial security of the enterprise]*. Available at: [https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/55127/5/Horiacheva_Finansova_bezpeka.pdf.jsessionid=C01D52ED7D309F1E1D3220D2DD00C73D](https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/download/123456789/55127/5/Horiacheva_Finansova_bezpeka.pdf.jsessionid=C01D52ED7D309F1E1D3220D2DD00C73D).
8. Holovko, O. H., Hubarev, O. O. (2016). *Modeliuvannia rivnia finansovoi bezpeky pidpriemstva [Modeling the level of financial security of the enterprise]*. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu – Scientific Bulletin of Kherson State University*, 16, 148–151. (Ch. 4). [in Ukrainian].
9. Kyrychenko, O. A., Kudria, I. V. (2009). *Vdoskonalennia upravlinnia finansovoi bezpekoiu pidpriemstv v umovakh finansovoi kryzy [Improving the management of the financial security of enterprises in the conditions of the financial crisis] Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: Practice and Experience*, 10, 22–26 [in Ukrainian].
10. Parfentii, L. A. (2019). *Upravlinnia finansovoi bezpekoiu pidpriemstv v umovakh ekonomichnoi nestabilnosti [Management of financial security of enterprises in conditions of economic instability]*. Sumy: Vydavnycho-vyrobnyche pidpriemstvo “Mriia” [in Ukrainian].
11. Feofanova, I. V., Feofanov, L. K. (2017). *Finansova hnuchkist yak faktor finansovoi bezpeky [Financial flexibility as a factor of financial security]*. *BIZNES-INFORM*, 9, 228–232 [in Ukrainian].
12. Momot, T. V. (Ed.). (2015). *Finansovo-ekonomichna bezpeka : stratehichna analityka ta audytorskyi suprovod [Financial and economic security: strategic analysis and audit support]*. Kharkiv. nats. un-t misk. hosp-va im. O. M. Beketova. Kharkiv: KhNUMH im. O. M. Beketova [in Ukrainian].
13. Poida-Nosyk, N. N., Cherleniak, I. I. (2021). *Upravlinnia finansovoi bezpekoiu na makro-ta mikrorivniakh: teoretyko-metodolohichni zasady [Management of financial security at the macro- and micro-levels: theoretical and methodological foundations]*. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Ekonomika – Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Economics*, 1(57). Available at: <http://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/view/235724>.
14. Zachosova, N., Kutsenko, D., Koval, O. (2022). *Strategy and mechanism of management of financial and economic security of enterprises in the conditions of war, industry 4.0 and the world of BANI. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4(45), 223–233. Available at: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3819>.
15. Hnylytska, L.V. (2012). *Oblikovo-analitychne zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Accounting and analytical provision of economic security of the enterprise]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
16. Zhuk, V. M. (2014). *Vyrishennia problem finansovoi bezpeky na stykakh finansovoi i bukhhalterskoi nauky [Solving problems of financial security at the intersection of financial and accounting science]*. *Naukovyi visnyk Natsionalnogo universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Ekonomika, ahramnyi menedzhment, biznes – Scientific Bulletin of the National University of Bioresources and*

Nature Management of Ukraine. Economics, Agrarian Management, Business. Kyiv: VTs NUBiP Ukrainy, 200, 20–27. (Ch. 3). [in Ukrainian].

17. Vikipediia. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%>.

18. Matviichuk, L. O. (2018). *Metodyka vyznachennia rivnia finansovoi bezpeky mashynobudivnykh pidpriemstv ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy [Methodology for determining the level of financial security of machine-building enterprises, economy and management of enterprises]*. Available at: [http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1462/1/109-114%20\(1\)-1.pdf](http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1462/1/109-114%20(1)-1.pdf).

19. Zhukevych, S. M., Rozheliuk, V. M. (2018). *Finansova stiiikist pidpriemstva v konteksti staloho rozvytku Ukrainy [Financial stability of the enterprise in the context of sustainable development of Ukraine]*. *Svit finansiv – World of Finances*, 75–85 [in Ukrainian].

20. Luchko, M. R., Zhukevych, S. M., Farion, A. I. (2016). *Finansovyi analiz [Financial analysis]*. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 14.07.2022.